गद्यांश आधारित प्रश्नोत्तर एवं बहुविकल्पीय प्रश्न

नोट : प्रश्न-संख्या 1 एवं 2 गद्यांश आधारित प्रश्न हैं। गद्यांश को ध्यान से पढ़ें और उत्तर का चयन करें।

महाकविकालिदासः संस्कृतकवीनां मुकुटमणिरस्ति। न केवलं भारतदेशस्य अपितु समग्रविश्वस्योत्कृष्टकविषु स एकतमोऽस्ति। तस्यानवद्याकीर्तिकौमुदी देशदेशान्तरेषु प्रसृतास्ति। भारतदेशे जन्म लब्ध्वा स्वकविकर्मणा देववाणीमलङ्कुर्वाणः स न केवलं भारतीयः कविः अपितु विश्वकविरिति सर्वैराद्रियते।

1. उक्त गद्यांश का शीर्षक है-
   - (A) कविकुलगुरु कालिदासः
   - (B) नैतिक मूल्यानि
   - (C) आदिशंकराचार्यः
   - (D) विश्वकविः रवीन्द्रः
2. स्वकविकर्मणा देववाणीमलङ्कुर्वाणः
   - (A) कालिदासः
   - (B) बाणभट्टः
   - (C) भारवि
   - (D) दण्डी
3. संस्कृत कवीनां मुकुटमणिः कः अस्ति?
   - (A) कालिदासः
   - (B) बाणभट्टः
   - (C) भारवि
   - (D) दण्डी

आहिमवतः सिन्धुवेलां यावत् विकीर्णाः भारतगौरवगाथाः कालिदासेन स्वीकृतिषूपनिबद्धाः। रघुवंशे, मेघे, कुमारसम्भवे च भारतदेशस्य विविधभूभागानां गिरिकाननादीनां यादृक् स्वाभाविकं मनोहारि च चित्रणं लभ्यते, स्वचक्षुषाऽनवलोक्य तदसम्भवमस्ति ।

Gyansindhu Coaching Classes

1. भारत गौरवगाथाः केन स्वीकृतिषूपनिबद्धाः।

(A) आदिशङ्करेण

(B) गुरुनानकदेवः

(C) भवभूतिना

(D) कालिदासेन

2. कालिदासस्य सर्वश्रेष्ठा नाट्यकृतिरस्तिः

(A) रघुवंशम्

(B) अभिज्ञानशाकुन्तलम्

(C) कुमारसंभवम्

(D) ऋतुसंहारम्

Gyansindhu Coaching Classes

कालिदासकाव्येषु अङ्गीरसः श्रृङ्गारोऽस्ति। तस्य पुष्ट्यर्थं करुणादयोऽन्ये रसा अङ्गभूताः। रसानुरूपं क्वचित् प्रसादः क्वचिच्च माधुर्यं तस्य काव्योत्कर्षे साहाय्यं कुरुतः। वैदर्भीरीतिः कालिदासस्य वाग्वश्येव सर्वत्रानुवर्तते। अलङ्कारयोजनायां कालिदासोऽद्वितीयः। यद्यपि उपमाकालिदासस्येत्युक्तिः उपमायोजनायामेव कालिदासस्य वैशिष्ट्यमाख्याति।

1. कालिदासस्य काव्येषु अङ्गीरसः कः ?

(A) श्रृंगारः

(B) वीरः

(C) करुणः

(D) हास्यः

2. कालिदासस्य वैशिष्ट्यमाख्याति-

(A) श्रृंगारः योजनायामेव

(B) उपमा योजनायामेव

(C) श्लेष उपमायोजनायामेव

(D) रूपक उपमायोजनायामेव

MCQ – Most Imp.

1. कालिदासः कस्य सभारत्नः आसीत् ?
   (A) भोजराजस्य
   (B) विक्रमादित्यस्य
   (C) मुंजस्य
   (D) लक्ष्मणस्य

2.'अभिज्ञानशाकुन्तलम्' नाटकं केन विरचितम् ?
   (A) कालिदासः
   (B) हर्षः
   (C) दण्डी
   (D) सुबन्धु

Gyansindhu Coaching Classes

3. श्रृङ्गाररसप्रधानं नाटकं किम्?
   (A) मुद्राराक्षसम्
   (B) उत्तररामचरितम्
   (C) अभिज्ञानशाकुन्तलम्
   (D) प्रतिमानाटकम्

4. रघुवंशे कति सर्गाः सन्ति?
   (A) अष्टादशः
   (B) एकोनविंशतिः
   (C) विंशतिः
   (D) एकविंशतिः

5. पुरूरवसः उर्वश्याश्च प्रेमकथा वर्णिता ?
   (A) शाकुन्तले
   (B) रघुवंशे
   (C) विक्रमोर्वशीये
   (D) मालविकाग्निमित्रे

6. विप्रलम्भगृङ्गारयुक्तं काव्यं किम् अस्ति ?

(A) रघुवंशम्

(B) मेघदूतम्

(C) कुमारसम्भवम्

(D) अभिज्ञानशाकुन्तलम्

7. स्वामिकार्तिकेयस्य जन्मनः वर्णन कस्मिन् काव्ये अस्ति?

(A) मेघदूतम्

(B) रघुवंशम्

(C) मालविकाग्निमित्रम्

(D) कुमारसम्भवम्

महत्वपूर्ण गद्यांश(हिंदी अनुवाद हेतु)

- ✓ *महाकवि कालिदासः....................................सर्वैरादि्रयते।*
- ✓ *वाग्देवाताभारणभूतस्य..............................प्रस्तुवन्ति ।*
- ✓ *एका जनश्रुतिः...कवेरपि सिध्यति।*
- ✓ *कालिदासस्य ....निरूपणमस्ति।*
- ✓ *वस्तुतः कालिदासः ....परिमृजति।*
- ✓ *एकोनविंशति ....रम्या शकुन्तला।*
- ✓ *रघुवंशे कालिदासः.................................गौरवनुरूपमेव।*
- ✓ *आहिमवतः...सार्थवती बभूव।*

उद्भिज्ज परिषदस्य

मनुष्याणां हिंसावृत्तिस्तु निरवधिः निरवसाना च। यतोयत आत्मनोऽपकर्षः समाशङ्क्रयते तत्र तत्रैव मानवानां हिंसावृत्तिः प्रवर्तते। स्वार्थसिद्धये मानवाः दारान्, मित्र, प्रभु, भृत्ये, स्वजने, स्वपक्षं, चावलीलायै उपप्नन्ति। पशुहत्या तु तेषामाक्रीडनं, केवलं चित्तविनोदाय महारण्यम् उपगम्य ते यथेच्छ निर्देयं च पशुघातं कुर्वीन्त।

1. उक्त गद्यांश का शीर्षक है-

(A) उद्भिज्ज परिषद

(B) लोकमान्यः तिलकः

(C) नैतिकमूल्यानि
(D) कविकुलगुरुः कालिदासः

2. पशुहत्या केषाम् आक्रीडनम् आसीत् ?
(A) गन्धर्वानाम्
(B) यक्षानाम्
(C) मनुष्याणाम्
(D) देवानाम्

3. अश्वत्थदेवः केषां मध्ये स्थितः अस्ति?
(A) बालकानाम्
(B) जनानाम्
(C) सर्वविधविटपिनाम्
(D) गङ्गानाम्

Gyansindhu Coaching Classes

MCQ – Most Imp.

1. उद्भिज्ज परिषदस्य सभापतिः कः आसीत् ?
(A) विष्णुदेवः
(B) वरुणदेवः
(C) इन्द्रदेवः
(D) अश्वत्थदेवः

2. मानवाः केभ्यः निकृष्टतराः अस्ति?
(A) पशुभ्यः
(B) तृणेभ्यः
(C) मानवेभ्यः
(D) सर्वेभ्य सृष्टिः

3. मानवाः कस्मात् स्वल्पमपि न विभ्यति ?
(A) सदाचारात्
(B) पापाचारात्
(C) धर्मात्
(D) न किमपि

4. 'उद्भिज्ज परिषद्' इत्यस्य कः अर्थः ?

(A) मनुष्याणां सभायाः
(B) वृक्षाणां सभायाः
(C) वानराणां सभायाः
(D) न किमपि

5. मानवाः कस्मात् किञ्चिदपि न लज्जन्ते ?
(A) अनृतव्यवहारात्
(B) सत्यव्यवहारात्
(C) मूर्खात्
(D) धर्मात्

6. कः उद्भिज्जपरिषदं विसर्जयामास ?
(A) अश्वत्थदेवः
(B) देवर्षिः
(C) कपिलमुनिः
(D) जैमिनिः

Gyansindhu Coaching Classes

महत्वपूर्ण गद्यांश(हिंदी अनुवाद हेतु)

- अथ सर्वविधविटपाना..परिभ्रमंति।
- मनुष्याणां हिंसावृत्ति..नियमः ।
- स्वावास्थायां...शंतिसुखम्।
- न केवलमेते..क्रांतमेव।

नैतिकमूल्यानि

नयनं नीतिः, नीतेरिमानि मूल्यानि नैतिकमूल्यानि। यया सरण्या कार्यकरणेन मनुष्यस्य जीवनं सुचारु सफलञ्च भवति सा नीतिः कथ्यते। इयं नीतिः केवलस्य जनस्य समाजस्य कृते एव न भवति, अपितु जनानां, नृपाणां समेषां च व्यवहाराय भवति। नीत्या चलनेन, व्यवहरणेन, प्रजानां शासकानां समस्तस्य लोकस्यापि कल्याणं भवति ।

1. नैतिकमूल्यानि शब्दस्य कः अर्थः ?
(A) अनीतिसम्बन्धिमूल्यानि
(B) अधर्मसम्बन्धिमूल्यानि

(C) अज्ञानसम्बन्धिमूल्यानि
(D) नीतिसम्बन्धिमूल्यानि

2. नीत्या कार्यकरणेन मनुष्यस्य जीवनं भवति -
(A) अनैतिकम्
(B) सफलम्
(C) अज्ञानमयम्
(D) असफलम्

इदन्तु सम्यक् वक्तुं शक्यते यत् नैतिकताचरणस्य, नैतिकतायाश्च मुख्यमुद्देश्यं स्वस्य अन्यस्य च कल्याणकरणं भवति। कदाचित् एवमपि दृश्यते यत् परेषां कल्याणं कुर्वन् मनुष्यः स्वीयाम् हानिमपि कुरुते। एवंविधं नैतिकाचरणं विशिष्टं महत्त्वपूर्णं च मन्यते। परेषां हितं नैतिकतायाः प्राणभूतं तत्त्वम्।

1. उक्त गद्यांश का शीर्षक है-
(A) विश्वकविः रवीन्द्रः
(B) आदिशङ्कराचार्यः
(C) नैतिकमूल्यानि
(D) गुरुनानकदेवः

2. नैतिकतायाः प्राणभूतं तत्वं किम् ?
(A) स्वस्य-हितम्
(B) परेषां हितम्
(C) विदेशीयानां
(D) पशूनां हितम्

3. पञ्चतन्त्रस्य रचनाकारः कः अस्ति ?
(A) जयदेवः
(B) विष्णुशर्मा
(C) नारायण पण्डितः
(D) गुणाढ्य

4. घटकर्परस्य रचनाऽस्ति -

Coaching Classes

(A) नीतिसारः
(B) बल्लालशतकम्
(C) दृष्टान्तशतकम्
(D) भल्लाटशतकम्

5. मनुस्मृतौ धर्मस्य कति स्वरूपाः वर्णिताः ?
(A) पञ्च
(B) सप्त
(C) अष्ट
(D) दश

Gyansindhu Coaching Classes

6. नीतिः किम् अस्ति ?
(A) नयनं
(B) पठनं
(C) लिखनं
(D) गमनं

7. 'नीतिद्विषष्टिका' रचनाकारः कः अस्ति?
(A) विश्वेश्वर पाण्डेयः
(B) सुन्दर पाण्डेयः
(D) श्रीधर पाण्डेयः
(C) राममुनि पाण्डेयः

8. नीतिसम्बन्धिनी रचना अस्ति?
(A) रामायणम्
(B) रघुवंशम्
(C) नीतिसारः
(D) मेघदूतम्

9. भतृहरेः कृतिरस्ति?
(A) विदुलोपाख्यानम्
(C) पञ्चतन्त्रम्
(B) नीतिशतकम्
(D) शुक्रनीतिः

10. भतृहरिप्रणीतं नीतिशतकं कस्यां भाषायां समुपलभ्यते ?

(A) आङ्गलभाषायाम्

(B) हिन्दीभाषायाम्

(C) संस्कृते

(D) तमिभले

महत्वपूर्ण गद्यांश(हिंदी अनुवाद हेतु)

- नयनं नीतिः...कल्याण भवति।
- नैतिकमुल्यैः व्यक्तेः..............................जीवनास्याधार : अस्ति।
- कदाचित एवमपि...............................प्रकटयति।

Gyanbindhu Coaching Classes

विश्वकविः रवीन्द्रः

रवीन्द्रनाथस्य जन्म कलिकातानगरे एकषष्ट्यधिकाष्टादशशततमे ख्रिष्टाब्दे मईमासस्य सप्तमे दिवसे (7 मई, 1861) अभवत्। अस्य जनकः देवेन्द्रनाथः, जननी शारदा देवी चास्ताम्। रवीन्द्रस्य जन्म एकस्मिन् सम्भ्रान्ते समृद्धे ब्राह्मणपरिवारे जातम्। यस्य सविधे अचला विशाला सम्पत्तिरासीत्। अतो भृत्यबहुलं भृत्यैः परिपुष्टं संरक्षितं जीवनं वन्दिपूर्णमन्वभवत्। अतः स्वच्छन्दविचरणाय, क्रीडनाय सुलभोऽवकाशः नासीत्तेन मनः खिन्नमेवास्त।

1. उक्त गद्यांश का शीर्षक है-

(A) आदिशङ्कराचार्यः

(B) मदनमोहन मालवीयः

(C) विश्वकविः रवीन्द्रः

(D) दीनबन्धुः ज्योतिबाफुले

2. रवीन्द्रनाथस्य जन्म कुत्र /कस्मिन् नगरे अभवत् ?

(A) चेन्नईनगरे

(B) बेंग्लूरुनगरे

(C) कलिकातानगरे

(D) मुम्बईनगरे

3. रवीन्द्रनाथस्य जनकः कः आसीत् ?

(A) देवेन्द्रनाथः

(B) सत्येन्द्रनाथः

(B) यतीन्द्रनाथः

(D) महेन्द्रनाथः

Gyansindhu Coaching Classes

4. रवीन्द्रनाथस्य जननी का आसीत् ?

(A) सरस्वती देवी

(B) सुशीला देवी

(C) शारदा देवी

(D) सुभद्रा देवी

5. रवीन्द्रनाथस्य कस्मै रचनायै वैदेशिकैः नोबुलपुरस्कारेण पुरस्कृतः ?

(A) चित्राङ्गदा

(B) सान्ध्यसंगीतम्

(C) प्रभातसंगीतम्

(D) गीताञ्जलिः

6. रवीन्द्रनाथ प्राथमिकी शिक्षा कुत्र जाता?

(A) विद्यालये

(B) गृहे

(C) शान्तिनिकेतने

(D) न किमपि

7. रवीन्द्रस्य शिक्षणं कस्मिन् भाषायां प्रारभत ?

(A) वङ्गभाषायां

(B) आंग्लभाषायां

(C) हिन्दीभाषायां

(D) उर्दूभाषायां

8. रवीन्द्रः संस्कृतसाहित्ये कः इव अस्ति?

(A) माघः इव

(B) बाणभट्टः इव

(C) कालिदासः इव

(D) भासः इव

9. 'गीताञ्जलि' कस्य रचना अस्ति?

(A) व्यासस्य

(B) रवीन्द्रस्य

(C) विवेकानन्दस्य

(D) देवेन्द्रनाथस्य

Gyansindhu Coaching Classes

10. रवीन्द्रस्य सङ्गीतशैली केन नाम्ना ख्यातिं लभते ?

(A) बाङ्गलासङ्गीतम्

(B) भारतीयसङ्गीतम्

(C) बौद्धसङ्गीतम्

(D) रवीन्द्रसङ्गीतम्

11. रवीन्द्रः आङ्गलवाङ्मये कः इव अस्ति?

(A) शेक्सपियर इव

(B) मैक्स इव

(C) क्रीड्स इव

(D) अब्राहम इव

12. देवेन्द्रनाथः कं स्वेन सार्धं हिमालयम् अनयत् ?

(A) रवीन्द्रम्

(B) सत्येन्द्रनाथम्

(C) सोमनाथम्

(D) रघुनाथम्

महत्वपूर्ण गद्यांश(हिंदी अनुवाद हेतु)

- आंग्लवांगमये.....................................सुविदमेव सर्वे:।
- रवीन्द्रस्य साहित्यिक ....दृश्यते ।

कार्यं वा साधयेयम् देहं वा पातयेयम्

शिववीरस्य कोऽपि सेवकः श्रीरघुवीरसिंहः तस्यावश्यकं पत्रञ्चादाय महताक्लेशेन सिंहदुर्गात् तोरणदुर्गं प्रयाति। मासोऽयमाषाढस्यांस्ति समयश्च सायम् अस्तं जिगमिषुर्भगवान् भास्करः, सिन्दूर-द्रव-स्नातानामिव वरुण-दिगवलम्बिनामरुण- वारिवाहानामभ्यन्तरं प्रविष्टः। कलविङ्काः नीडेषु प्रतिनिवर्तन्ते। वनानि प्रतिक्षणमधिकाधिकां श्यामतां कलयन्ति। अथाकस्मात् परितो मेघमाला पर्वतश्रेणिरिव प्रादुर्भूय समस्तं गगनत्लं प्रावृणोत् ।

1. श्रीरघुवीरसिंहः कस्य सेवकः अस्ति?
    - (A) शिववीरस्य
    - (B) बलवीरस्य
    - (C) रणवीरस्य
    - (D) रामवीरस्य
2. केन नीडेषु प्रतिनिवर्तन्ते ?
    - (A) कपोताः
    - (B) कलविङ्काः
    - (C) मयूराः
    - (D) सारिकाः

कदाचित् किञ्चिद् भीत इव घोटकः पादाभ्यामुत्तिष्ठति, कदाचिच्चलन्नकस्मात् परिवर्तते, कदाचिदुत्प्लुत्य च गच्छति। परमेष वीरो वल्गां संभालयन्, मध्ये- मध्ये सैन्धवस्य स्कन्धौ कन्धराञ्च करतलेनऽऽस्फोटयन्, चुचुत्कारेण सान्त्वयंश्च न स्वकार्याद् विरमति ।

1. कः भीतः अस्ति?
    - (A) शिववीरः

Gyanindra Coaching Classes

(B) श्रीरघुवीरसिंहः
(C) शत्रुः
(D) घोटकः

2. एकः वीरः सैन्धवस्य स्कन्धौ कन्धरांच केन आस्फोटयति?
(A) करतलेन
(B) करवस्त्रेण
(C) पादतलेन
(D) न केनापि

3. 'बल्गा' इति शब्दस्य हिन्दीभाषायां कः अर्थः?
(A) लगाम
(B) रस्सी
(C) सांकल
(D) चाबुक

4. श्रीरघुवीरसिंहः कस्मात् दुर्गात् तोरणदुर्गं प्रयाति ?
(A) आमेरदुर्गात्
(B) चित्तौड़दुर्गात्
(C) जयपुरदुर्गात्
(D) सिंहदुर्गात्

5. श्रीरघुवीरसिंह शिववीरस्य कीदृशः सेवकः ?
(A) आरक्षकः
(B) गुप्तचरः
(C) दुर्गपालः
(D) सेनापतिः

6. कस्य सेवकः श्रीरघुवीरसिंहः अस्ति?
(A) महावीरस्य
(B) रणवीरस्य
(C) शिववीरस्य
(D) न कस्यापि

7. कः स्वसङ्कल्पितं निश्चयेन साधयति ?

Gyansindhu Coaching Classes

(A) महाराजः
(B) सेनापतिः
(C) भृत्यः
(D) न कोऽपि

8. केन पर्यपूर्यत साऽरण्यानी ?
(A) अश्वघोषेण
(B) महाशब्देन
(C) झञ्झावातेन
(D) न केनापि

Coaching Classes

महत्वपूर्ण गद्यांश(हिंदी अनुवाद हेतु)

- अस्मिन समये...प्रयाति स्म।
- यस्याध्यक्षं ....चालयंश्चलति।
- कदाचित किन्चित............................चमत्करोति।

आदिशंकराचार्यः

शङ्करः केरलप्रदेशे मालावारप्रान्ते पूर्णाख्यायाः नद्यास्तटे स्थिते शलकग्रामे अष्टाशीत्यधिके सप्तशततमे खिष्टाब्दे नम्बूद्रिकुले जन्म लेभे । तस्य पितुर्नाम शिवगुरुरासीत् मातुश्च सुभद्रा । शैशवादेव शङ्करः अलौकिकप्रतिभासम्पन्न आसीत्। अष्टवर्षदेशीयः सन्नपि परममेधावी असौ वेदवेदाङ्गेषु प्रावीण्यमवाप। दुर्दैवात् बाल्यकाले एव तस्य पिता श्रीमान् शिवगुरुः पञ्चत्वमवाप। पितृवात्सल्यविरहितः मात्रैव लालितश्चासौ प्राक्तनसंस्कारवशात् जगतः मायामयत्वमाकलय्य तत्त्वसन्धाने मनश्चकार । प्ररूढवैराग्यप्रभावात् स प्रव्रजितुमियेषु, परञ्च परमस्नेहनिर्भरा तदेकतनयाम्बा नानुज्ञां ददौ। लोकरीतिपरः शङ्कर मातुरनुज्ञां विना प्रव्रज्यामङ्गीकर्तुं न शशाक।

1. आदिशंकराचार्यः कस्मिन् प्रदेशे जन्म अभवत् ?
(A) तमिलनाडु प्रदेशे
(B) आन्ध्र प्रदेशे
(C) केरल प्रदेशे

(D) कर्नाटक प्रदेशे

2. आदिशंकराचार्यस्य पितुः किम् नाम आसीत् ?

(A) शिवगुरुः

(B) देवगुरुः

(C) विष्णुगुरुः

(D) ब्रह्मगुरुः

3. आदिशंकराचार्यस्य गुरोः किम् नाम आसीत् ?

(A) गौडपादः

(B) गोविन्दपादः

(C) देवपादः

(D) नम्बूदरीपादः

Gyansindhu Coaching Classes

4. आदिशंकराचार्यः कियन्तः वेदान्तपीठानां स्थापनाञ्चकार ?

(A) त्रयाणाम्

(B) चतुर्णाम्

(C) पञ्चानाम्

(D) सप्तानाम्

5. श्रृङ्गेरी पीठ कुत्र अस्ति?

(A) उज्जैननगरे

(B) द्वारिकापीठे

(C) मैसूर प्रदेशे

(D) प्रयागे

6. आचार्य शङ्करस्य माता आसीत् -

(A) अम्बालिका (B) देवकी

(C) आर्याम्बा (D) सीता

7. आचार्य शङ्करस्य कया लालितः ?

(A) मात्रा (B) चित्रा

(C) भ्राता (D) भगिन्या

8. 'स्वतः प्रमाणं परतः प्रमाणम्' इति का अवदत् ?

(A) प्रज्ञा
(B) मालिनी
(C) सुभद्रा
(D) धीवरी

9. 'शिवोऽहम्' इति कः उक्तवान् ?
(A) आर्याम्बा
(B) शिवगुरुः
(C) आचार्य शङ्करः
(D) गोविन्दपादः

10. शङ्करः पूर्णानद्यां किमर्थं गतः ?
(A) पातुम्
(B) स्नातुम्
(C) सेवितुम्
(D) द्रष्टुम्

11. वत्सला माता स्वपुत्रस्य किं परिचीय भृशं विलपति ?
(A) आकृतिं
(B) मुखं
(C) स्वरं
(D) शरीरं

12. 'सुरेश्वर' इति नाम्ना कस्य प्रसिद्धिः अभवत् ?
(A) शङ्करस्य
(B) मण्डनमिश्रस्य
(C) देवदत्तस्य
(D) सुभद्रायाः

महत्वपूर्ण गद्यांश(हिंदी अनुवाद हेतु)

- शंकर: केरलप्रदेशे ....न शशाक।
- एतामलौकिकी...मनश्चकार:।
- स्वत: प्रमाण..पराजितवान्।
- दिग्विजययात्रा प्रसंगेन एव...........................अमन्यत।

Gyansindhu Coaching Classes

- प्रतीयमान अनेकरूपाया: ....सन्ति।
- धन्येयं ....प्रतिष्ठा चकार ।

संस्कृतभाषायाः गौरवम्

संस्कृतभाषा विश्वस्य सर्वासु भाषासु प्राचीनतमा विपुलज्ञानविज्ञान-सम्पन्ना सरला सुमधुरा हृद्या चेति सर्वैरपि प्राच्यपाश्चात्यविद्वद्भिरेकस्वरेणोररीक्रियते । भारतीयविद्याविशार-वैस्तु 'संस्कृतं नाम दैवी वागन्वाख्याता महर्षिभिः' इति संस्कृत भाषा हि गीर्वाणिवाणीति नाम्ना सश्रद्धं समाम्नाता।

Gyansindhu Coaching Classes

1. उक्त गद्यांशः शीर्षकः अस्ति-
   (A) आदिशंकराचार्यः
   (B) संस्कृतभाषायाः गौरवम्
   (C) मदनमोहन मालवीयः
   (D) कविकुलगुरुः कालिदासः
2. सर्वासु भाषासु प्राचीनतमा भाषा का अस्ति ?
   (A) ग्रीक
   (B) लैटिन
   (C) हिन्दी
   (D) संस्कृत

ग्रीकलैटिनादिप्राचीनासु भाषासु संस्कृतभाषैव प्राचीनतमा प्रचुरसाहित्यसम्पन्ना चेति । श्रीसरविलियमजोन्सनाम्ना पाश्चात्यसमीक्षकेणापि शतद्वयवर्षेभ्यः प्रागेव समुद्घोषितमिति सर्वत्र विश्रुतम्।

1. उक्त गद्यांश का शीर्षक है-
   (A) संस्कृतभाषायाः गौरवम्
   (B) लोकमान्यतिलकः
   (C) मदनमोहनमालवीयः
   (D) आद्यशंकराचार्यः
2. पाश्चात्यसमीक्षकः कथितः ?
   (A) श्री सरविलियम जोन्सः

(B) श्री सरः

(C) श्री आप्टे महोदयः

(D) श्री शॉपेन हाबरः

भारतीयधर्म इव संस्कृतभाषापि भारतीयानां वरिष्ठः शेबधिः। इयमेव भाषा शाखाप्रशाखारूपेण प्रान्तीयासु तासु-तासु भाषासु तिरोहिता वर्तते। अद्य केचन धर्मान्धाः राजनीतिभावनाभाविताः भारतस्य खण्डनमभिलषन्ति । कारणं तेषां संस्कृतभाषायाः अज्ञानम्। "जननी जन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरीयसी", "अयं निजः परोवेति गणना लघुचेतसाम्", "उदारचरितानां तु वसुधैव कुटुम्बकम्", "शुनि चैव श्वपाके च पण्डिताः समदर्शिनः", "मा हिंस्यात्सर्वाभूतानि", "मयि सर्वमिदं प्रोतं सूत्रे मणिगणा इव' इमे उपदेशाः यदि भारतीयानां समक्ष समीक्ष्यन्ताम् तदा सकलं भारतं स्वयमेव एकसूत्रे अखण्डतासूत्रे च निबध्येत। "अस्त्युत्तरस्यां दिशि देवतात्मा हिमालयो नाम नगाधिराजः", "मानसं यान्ति हंसाः न पुरुषा एव?" इति सडिण्डिमं घोषयति इयं भाषा। संस्कृतं विना एकताया अखण्डतायाः पाठः निरर्थक एव प्रतीयते । नेहरूमहाभागेनापि स्वकीयायाम् आत्मकथायां लिखितम् यत् संस्कृतभाषा भारतस्य निधिस्तस्याः सुरक्षाया उत्तरदायित्वं स्वतन्त्रे भारते आपतितम् ।

1. केचन धर्मान्धाः राजनीतिभावनाभाविताः भारतस्य ....अभिलषन्ति ।

(A) अभ्युदयम्

(B) विभाजनम्

(C) खण्डनम्

(D) विनाशम्

2. जननी जन्मभूमिश्च गरीयसी।

(A) भूलोकादपि

(B) पातालादपि

(C) पर्वतादपि

(D) स्वर्गादपि

3. संस्कृत विना एकतायाः अखण्डतायाः पाठः एव प्रतीयते।

(A) अनुपयुक्त

(B) निरर्थकः

Gyansadhna Coaching Classes

(C) सार्थकः
(D) समीचीनः

4. वेदानां कति अङ्गानि सन्ति ?
(A) त्रीणि
(B) पञ्च
(C) षड्
(D) सप्त

5. चार्वाक् जैन-बौद्धति........शास्त्राणि सन्ति।
(A) आस्तिकदर्शन
(B) नास्तिकदर्शन
(C) पाश्चात्यदर्शन
(D) उक्तानि सर्वाणि

Gyansindhu Coaching Classes

6. संस्कृतभाषा भारतस्य.............!
(A) निधिः
(B) गरिमा
(C) शोभा
(D) सुषमा

7. पुरा दशरथो नाम ......अयोध्यायाम् आसीत्।
(A) द्वारपालः
(B) सेवकः
(C) राजा
(D) पुरोहितः

8. श्रीहर्षप्रभृतयः कवयः लेखकाः च.....वर्धयन्ति।
(A) सम्मानम्
(B) गौरवम्
(C) प्रतिष्ठाम्
(D) मर्यादाम्

महत्वपूर्ण गद्यांश(हिंदी अनुवाद हेतु)

- संस्कृतभाषा...समाम्नाता।
- संस्कृतभाषा पुराकाले ....विचारयति स्म।
- अन्यासु भाषासु...कापि क्षतिः।
- संस्कृत विना.............................यतनीयम।
- भारतीय धर्म इव..........................इय भाषा।
- संधिना विधानेन ....गन्तास्मि।
- अस्याः भाषायाः ....समुद्घोषयन्ति ।

Gyansindhu Coaching Classes

मदनमोहन मालवीयः

पण्डितमदनमोहनमालवीयस्य जन्म एकषष्ट्युत्तराष्टादशशततमे खिष्टाब्दे दिसम्बरमासस्य पञ्चविंशति दिनाङ्के (25-12-1861) तीर्थराज प्रयागे एकस्मिन् ब्राह्मणकुलेऽभवत्। अस्य जनकः पण्डितव्रजनाथचतुर्वेदः संस्कृतभाषायाः विश्रुतो विद्वानासीत्। निर्धनोऽपि धर्मकर्मणि सततरतोऽयं विद्वान् समाजे समादृत आसीत्। एतस्य पूर्वजा मालवदेशादागत्योत्तरभारते न्यवसन्नतस्ते 'मालवीय' इति पदेन सम्बोध्या अभवन्।

1.प्रस्तुत गद्यांशस्य पाठनाम् किम् ?

(A) नैतिकमूल्यानि

(B) मदनमोहन मालवीयः

(C) संस्कृतभाषायाः गौरवम्

(D) लोकमान्यः तिलकः

2. मदनमोहनमालवीयस्य जन्म कदा अभवत् ?

(A) 25 दिसम्बर, 1859

(B) 25 दिसम्बर, 1860

(C) 25 दिसम्बर, 1861

(D) 25 दिसम्बर, 1862

3. पण्डितमदनमोहनमालवीयस्य पितुः नाम किम् आसीत् ?

(A) पण्डितदीनानाथचतुर्वेदः

(B) पण्डितरामनाथचतुर्वेदः
(C) पण्डितब्रजनाथचतुर्वेदः
(D) पण्डितस्वामीनाथचतुर्वेदः

4. मदनमोहनमालवीयस्य पूर्वजाः कुतः आगत्य उत्तरभारते न्यवसन् ?
(A) मालवदेशात्
(B) बङ्गदेशात्
(C) केरलदेशात्
(D) कुरूदेशात्

5. मालवीयः कस्य विश्वविद्यालयस्य स्थापनायाः सङ्कल्पं हृदि निदधौ ?
(A) कानपुरविश्वविद्यालयस्य
(B) लखनऊविश्वविद्यालयस्य
(C) इलाहाबादविश्वविद्यालयस्य
(D) काशीहिन्दूविश्वविद्यालयस्य

Gyansindhu Coaching Classes

6. काशीहिन्दूविश्वविद्यालयस्य संस्थापना कस्याः नद्याः तटे अभवत् ?
(A) गोदवर्याः
(B) गङ्गायाः
(C) कावेर्याः
(D) यमुनायाः

7. मिण्टोपार्क इति उद्यानस्य निर्माणं कुत्र अभवत् ?
(A) काश्याम्
(B) प्रयागे
(C) प्रतापगढे
(D) कौशाम्ब्याम्

8. मालवीयः कुत्राधीयानः बी0 ए0 इति परीक्षायाः पारं गतः ?
(A) राजकीय हाईस्कूलनाम्नि विद्यालये
(B) म्योरसेन्ट्रलकॉलेज इति महाविद्यालये
(C) काशीहिन्दूविश्वविद्यालये
(D) पुणेविश्वविद्यालये

9. मालवीयः काशीहिन्दूविश्वविद्यालयस्य............. अलङ्कृतवान् ?

(A) अध्यापकपदम्
(B) कुलपतिपदम्
(C) मार्गदर्शकपदम्
(D) कुलानुशासकपदम्

10. पण्डित मदनमोहन मालवीयस्य जन्म कुत्र अभवत् ?
(A) प्रयागनगरे
(B) काशीनगरे
(C) मथुरानगरे
(D) कानपुरनगरे

11. पण्डित मदनमोहन मालवीयस्य प्रारम्भिकी शिक्षा कुत्र अभवत् ?
(A) काशीनगरे
(B) प्रयागनगरे
(C) कानपुरनगरे
(D) सहारनपुरनगरे

12 . 'हिन्दुस्तान' पत्रस्य सम्पादकः कोऽस्ति आङ्गलशासने?
(A) लोकमान्यतिलकः
(B) मदनमोहनमालवीयः
(C) विश्वकविः रवीन्द्रः
(D) दीनबन्धुः ज्योतिबाफुले

Gyansindhu Coaching Classes

महत्वपूर्ण गद्यांश(हिंदी अनुवाद हेतु)

- अस्मिन विश्वविद्यालये..आसीत।
- मदनमोहन मालवियस्य..................................कामयते स्म ।
- मदनमोहन मालवीयो.................................महामना इत्यवोचत।

बाकी सभी पाठों के प्रथम व द्वितीय गद्यांश अवश्य तैयार कर लें।

जीवनं निहितं वने

विवृद्धलोभो मानवस्तात्कालिकाल्पलाभ हेतोर्विचार मूढतया वनानि तथा अचीकृन्तत् चकृन्तति च यत्तस्य निजजीवनस्यैव नैकधा भीरुपस्थिता।

जानात्येव लोको यज्जीवनमन्नमयम्, अन्नं च कृष्योत्पाद्यम्, कृषिविकासार्थं समुचितं वातावरणं घटयितुं प्राकृतिकं सामञ्जस्यं च रक्षितुं वनानामद्यत्वे यादृश्यावश्यकता न तादृशी क्वापि पुराऽन्वभूयत्। यतोऽहर्निशं विद्यमानानां वनानां तावानेवांशोऽविशिष्टः यावान् भारतभूभागस्य प्रतिशतं केवलमेकादशमंशमावृणोति, तत्राप्युत्कृष्टवनानि तु प्रतिशतं चतुरंशात्मकान्येव । भद्रमिदं यदधुना विश्वस्य सर्वेष्वपि राष्ट्रेषु वनानां रक्षार्थं प्रयासाः क्रियन्ते।

1. जानात्येव लोकः यज्जीवनं ....भवति ।
   (A) अन्नमयम्
   (B) मृण्मयम्
   (C) गोमयम्
   (D) स्वर्णमयम्

Gyansindhu Coaching Classes

2. विश्वस्य सर्वेष्वपि राष्ट्रेषु केषां रक्षार्थं प्रयासाः क्रियन्ते।
   (A) जनानाम् (B) वनानाम्
   (C) फलानाम् (D) पशूनाम्

3. भारतभूभागस्य कति प्रतिशतं अंशं विद्यमानैः वनैः आब्रियते?
   (A) दशांशम्
   (B) एकादशांशम्
   (C) द्वादशांशम्
   (D) त्रयोदशांशम्
4. साइबेरियाप्रान्तः कस्मिन् देशे विद्यते ?
   (A) आस्ट्रेलियादेशे
   (B) अफ्रीकादेशे
   (C) भारतदेशे
   (D) रूसदेशे
5. साइबेरियाप्रान्तात् विहगाः कदा घानापक्षिविहारम् आगच्छन्ति?
   (A) वसन्तकाले
   (B) वर्षाकाले

(C) शीतकाले

(D) ग्रीष्मकाले

6. अद्यत्वे केषां महती आवश्यकता वर्तते ?

(A) वनानाम्

(B) जनानाम्

(C) विघ्नानाम्

(D) भवनानाम्

7.भारतस्य भरतपुरनिकटस्थे कः पक्षिविहारः वर्तते ?

(A) रंगनाथ पक्षिविहारः

(B) सलीमअली पक्षिविहारः

(C) घानापक्षिविहारः

(D) नागरहोलपक्षिविहारः

Gyansindhu Coaching Classes

8. पराविद्याविवेचकाः ग्रन्थाः कुत्र आविर्भूताः ?

(A) प्रसादेषु (B) गृहेषु

(C) वनेषु (D) स्थलेषु

9. यावन्तः वृक्षाः कर्त्तनीयाः तंद् कतिगुणाः पूर्वतः एव आरोपणीयाः ?

(A) त्रिगुणाः

(B) द्विगुणाः

(C) चतुर्गुणाः

(D) पञ्चगुणाः

10. मधुमक्षिका पुष्पाणां हानिं विनैव किं नयति ?

(A) फलम्

(B) जलम्

(C) मधु

(D) पत्रम्

लोकमान्यः तिलकः

सोऽस्मान् स्वतन्त्रतायाः पाठमपाठयत् 'स्वराज्यमस्माकं जन्मसिद्धोऽधिकारः' इति घोषणामकरोत्। स्वराज्यप्राप्त्यर्थं घोरमसौ

क्लेशमसहत। लोकमान्यो राजनीतिकजागर्तेरुत्पादनार्थं देशभक्तैः सह मिलित्वा मराठीभाषायां 'केसरी' आङ्ग्लभाषायाञ्च 'मराठा' साप्ताहिकं पत्रद्वयं प्रकाशयामास।

1. 'स्वराज्यमस्माकं जन्मसिद्धोऽधिकारः' इति केन घोषितम् ?
   (A) तिलकेन
   (B) स्वराजेन
   (C) देशभक्तेन
   (D) ग्रामीणेन
2. 'मराठा' इत्याख्यं पत्रं कस्यां भाषायां प्रकाशितम् ?
   (A) हिन्दीभाषायाम्
   (B) संस्कृतभाषायाम्
   (C) आंग्लभाषायाम्
   (D) मराठीभाषायाम्

Gyansindhu Coaching Classes

3. 'केसरी' इति पत्रं कस्यां भाषायां प्रकाशितम् ?
   (A) हिन्दीभाषायाम्   (B) संस्कृतभाषायां
   (C) आंग्लभाषायाम्   (D) मराठीभाषायाम्
4. लोकमान्यः कस्य विरुदः ?
   (A) तिलकस्य
   (B) चन्द्रशेखरस्य
   (C) रामचन्द्रस्य
   (D) गङ्गाधरस्य
5. लोकमान्यतिलकस्य मातुः किं नाम?
   (A) पुतलीबाई
   (B) जीजाबाई
   (C) पार्वतीबाई
   (D) सुशीला
6. तिलकेन रचितस्य गीताभाष्यस्य नाम किम् ?
   (A) यथार्थगीता
   (B) गीतारहस्यम्

(C) गीतामृतम्

(D) गीतगोविन्दम्

7. तिलकस्य प्रियविषयौ आस्ताम् ?

(A) गणितसंस्कृते

(B) कलाविज्ञाने

(C) चिकित्सागणिते

(D) हिन्दीसंस्कृते

8. बालगङ्गाधर तिलकस्य जन्म कुत्र अभवत् ?

(A) नागपुरमण्डलान्तर्गते

(B) रत्नगिरिमण्डलान्तर्गते

(C) मुम्बईमण्डलान्तर्गते

(D) पूनामण्डलान्तर्गते

Gyansindhu Coaching Classes

9. बालगङ्गाधर तिलकस्य जन्मनाम किम् आसीत् ?

(A) केशव राव (B) माधव राव

(C) गङ्गा राव (D) बालाजी राव

10. बालगङ्गाधरतिलकस्य पितुर्नाम किम् आसीत् ?

(A) कृष्णचन्द्र राव

(B) नारायण राव

(C) रामचन्द्र गङ्गाधर राव

(D) माधव नारायण राव

11. 'स्वराज्यमस्माकं जन्मसिद्धोऽधिकारः' कस्य उद्घोषः ?

(A) चन्द्रशेखर आजादेन

(B) सरदार भगतसिंहेन

(C) सुभाषचन्द्र बोस महोदयेन

(D) बालगङ्गाधर तिलकेन

गुरूनानक देवः

एकदा तस्य जनकः विंशतिरूप्यकाणि तस्मै दत्वा वाणिज्यार्थं तं प्रेषितवान् । पथि क्षुत्पिपासादिभिः क्लिश्यमानान् दुर्बलान् क्षीणकायान् साधून् सोऽपश्यत्। तेषां क्लेशातिशयतापसंतप्तां दशामवलोक्य तस्य हृदयं नवनीतमिव द्रवीभूतं जातम्। ताभिः मुद्राभिरन्नं क्रीत्वा तेभ्यः समर्प्य परां शान्तिमनुभूयमानः गृहं प्रत्याजगाम। पित्रा लाभाय रूप्यकाणि प्रदत्तानि। मया तु पूर्णलाभः लब्धः ।

1. उक्त गद्यांश का शीर्षक है-

    (A) गुरुनानक देवः

    (B) लोकमान्यतिलकः

    (C) ज्ञानं पूततरं सदा

    (D) वयं भारतीयाः

Gyansindhu Coaching Classes

2. जनकः तस्मै कति रूप्यकाणि अददात् ?

    (A) पञ्चाशत्

    (B) विंशतिः

    (C) एकादश

    (D) शतम्

3. सः कुत्र साधून् अपश्यत् ?

    (A) नगरे

    (B) ग्रामे

    (C) पथि

    (D) आपणे

4 . गुरुनानकदेवस्य जन्म कस्मिन् ईसवीये वर्षे अभवत् ?

    (A) 1526

    (B) 1496

    (C) 1596

    (D) 1539

5. 'ननकानासाहेब' कस्मिन् देशे अस्ति ?

    (A) भारते

(B) पाकिस्तानदेशे
(C) नेपाले
(D) लङ्कायाम्

6. नानकस्य भगिनीपतिः तं कुत्र अनयत् ?
(A) प्रयागराजम्
(B) सुल्तानपुरम्
(C) मथुराम्
(D) जौनपुरम्

7. नानकी नानकस्य.........आसीत् ?
(A) माता
(B) भगिनी
(C) गुरूमाता
(D) मातामही

8. कति वर्षाणि यावत् नानकेन समग्रदेशस्य भ्रमणं कृतम् ?
(A) दश (B) द्वादश
(C) विंशतिः (D) नव

9. गुरूनानकदेवस्य जन्म कुत्र अभवत् ?
(A) पंजाब प्रान्ते
(B) सिन्धु प्रान्ते
(C) मध्य प्रान्ते
(D) हरियाणा प्रान्ते

10. सिखधर्मस्य संस्थापकः कः ?
(A) गुरूनानकदेवः
(B) गुरूगोविन्दसिहः
(C) गुरूतेगबहादुरः
(D) ऊधमसिंहः

11. गुरूनानक देवस्य पितुर्नाम किम् आसीत् ?
(A) मेहता रामदासः

Gyansindhu Coaching Classes

(B) मेहता भगवानदासः
(C) मेहता कल्याणदासः
(D) मेहता मोहनदासः

12. गुरुनानक देवस्य जनकः वाणिज्यार्थं कति रूप्यकाणि अददात् ?
(A) विंशति
(B) पञ्चविंशतिः
(C) त्रिंशत्
(D) पञ्चत्रिशत्

13. नानकस्य भगिनीपतिः किं नाम आसीत् ?
(A) रामनाथः
(B) जयरामः
(C) सियारामः
(D) दयारामः

Gyansindhu Coaching Classes

14. गुरुनानक देवस्य मातुर्नाम का?
(A) तृप्तादेवी
(B) सुभद्रा
(C) कल्याणी
(D) छविमति देवी

दीनबन्धुः ज्योतिबाफुले

ज्योतिरावगोविन्दराव इत्याख्यस्य जन्म अप्रैल मांसस्य एकादश दिनांके सप्तविंशत्यधिक अष्टादश ख्रीष्टाब्दे (11 अप्रैल, 1827) पुणे नामके स्थानेऽभवत्। अयं महात्मा फुले एवं ज्योतिबा फुले नाम्ना प्रचलितो एको महान भारतीय विचारकः, समाज सेवकः, लेखकः, दार्शनिकः, क्रान्तिकारी, कार्यकर्त्ता च आसीत्। त्रयोधिकसप्ततिः अष्टादशशततमे ख्रीष्टाब्दे (1873) अयं महाराष्ट्र सत्यशोधकसमाजनामकीं संस्थां संगठितवान्।

1. प्रस्तुतगद्यांशस्य पाठनाम किम् ?
(A) नैतिकमूल्यानि
(B) मदन मोहन मालवीयः
(C) दीनबन्धु ज्योतिबा फुले
(D) गुरुनानक देवः

2. ज्योतिबाफुलेमहोदयस्य जन्मस्थानम्-
(A) सतारा
(B) विदर्भ
(C) पुणे
(D) अमरावती

3. 'सत्यशोधकसमाजस्य' स्थापना कदा अभवत् ?
(A) 1874
(B) 1873
(C) 1875
(D) 1876

4. ज्योतिबाफुले 'महात्मा' इत्युपाधिना कदा अलङ्कृतः ?
(A) 1889
(B) 1888
(C) 1887
(D) 1890

5. महात्माज्योतिबाफुलेमहोदयस्य मृत्युः कस्मिन् मासेऽभवत् ?
(A) सितम्बरमासे
(B) नवम्बरमासे
(C) अक्टूबरमासे
(D) दिसम्बरमासे

6. ज्योतिबाफुले कति विद्यालयान् संचालितवान् ?
(A) द्वादश
(B) षोडश
(C) अष्टादश
(D) एकादश

7.कस्य विचारेषु ईश्वरस्य सम्मुखे नर-नार्यौ समाने स्तः ?
(A) गोविन्द रानाडे
(B) आर0 जी0 भण्डारकरः
(C) ज्योतिबाफुले

Gyanbandhu Coaching Classes

(D) मदनमोहनमालवीयः

8. अस्माकं देशस्य इतिहासे प्रथमदलितशिक्षिका इति गौरवेणालङ्कृता?

(A) सावित्रीबाईफुले
(B) जावित्रीबाईफुले
(C) कामायनी
(D) गार्गी

9. स तु बालविवाहस्य विरोधी एवञ्च........ समर्थकः आसीत् ?

(A) छत्रपतिशिवाजी
(B) विधवाविवाहस्य
(C) कृषकस्य
(D) प्रार्थनासमाजस्य

Gyansindhu Coaching Classes

10. अस्य भार्यापि स्वयमपि एका प्रसिद्धाः... संजाता?

(A) समाजसेविका
(B) विचारिका
(C) दार्शनिका
(D) शिक्षिका

11. सावित्रीबाई कस्य समाजसुधारकस्य पत्नी आसीत्?

(A) शङ्कराचार्यस्य
(B) मदनमोहनमालवीयस्य
(C) गुरुनानकस्य
(D) ज्योतिरावगोविन्दराव इत्याखस्य

12. ज्योतिरावगोविन्दराव इत्याख्यस्य पत्न्याः किं नाम?

(A) जीजाबाई
(B) सावित्रीबाई
(C) ज्योतिबाबाई
(D) अपूर्वबाई

****

Gyansindhu Coaching Classes